

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska

w sprawie z wniosku I. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym oraz dobrowolnemu
ubezpieczeniu chorobowemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 lipca 2019 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej
kwoty 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów
postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 czerwca 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) uwzględnił apelację I. B. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 19 czerwca 2017 r. i – zmieniając ten wyrok i poprzedzając go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w B. z 21 września 2016 r. – ustalił, że podlega ona obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 9 czerwca 2014 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. W ocenie Sądu drugiej instancji negowanie ciągłości prowadzenia działalności lub

przypisywanie ubezpieczonej zamiaru zgłoszenia działalności wyłącznie w celu osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego było sprzeczne z ustaleniem, że podejmowała ona czynności związane z zarejestrowaną działalnością gospodarczą w zakresie outsourcingu księgowo-administracyjnego od dnia 9 czerwca 2014 r. z przerwami powodowanymi niezdolnością do pracy związaną z ciążą. Była zdolna do pracy w okresach od dnia 7 do dnia 25 czerwca 2014 r. oraz od dnia 28 czerwca do dnia 13 lipca 2014 r. i kontynuowała działalność także po wydaniu zaskarżonej decyzji, w czasie pobierania zasiłku macierzyńskiego z tytułu urodzenia następnego dziecka. Sąd uznał za nieistotne, że ubezpieczona rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej będąc w ciąży, gdyż ustalił po jej stronie zamiar prowadzenia działalności w sposób zorganizowany i ciągły. Prawdliwość zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 9 czerwca 2014 r. potwierdził zresztą organ rentowy w piśmie do ubezpieczonej z dnia 11 sierpnia 2014 r.

Skarga kasacyjna organu rentowego została oparta na podstawie błędnej wykładni art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1 oraz art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.) oraz art. 2 obowiązującej wówczas ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 584), wyrażającej się w stwierdzeniu podlegania ubezpieczeniom społecznym, „mimo że sporna działalność gospodarcza nie miała charakteru zarobkowego i nie była prowadzona w sposób ciągły”. Skarżący postawił również zarzut naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 285 § 1 w związku z art. 286 k.p.c., przez oparcie rozstrzygnięcia na wadliwej opinii biegłego, art. 328 § 2 w związku z art. 391 k.p.c. przez zastosowanie art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego oraz art. 382 w związku z art. 233 i 328 § 2 k.p.c. przez dokonanie nowej oceny stanu faktycznego, a w konsekwencji wydanie orzeczenia wyłącznie na podstawie własnego, niepełnego materiału dowodowego, z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy, a także art. 477⁹,

477¹⁰ i 477¹⁴ k.p.c. przez wykroczenie poza treść i zakres decyzji uwzględniającej stan prawny i faktyczny z chwili jej wydania.

Wskazując przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący powołał się na potrzebę wykładni art. 477⁹, art. 477¹⁰ oraz art. 477¹⁴ k.p.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Podniósł, że "część judykatury prezentuje pogląd, zgodnie z którym oceną sądu w sprawach toczących się na skutek odwołania od decyzji organu rentowego stwierdzającej niepodleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej może być objęty wyłącznie „stan faktyczny i prawny istniejący na datę wydania decyzji”; zakres i przedmiot rozpoznania sądowego wyznacza bowiem treść decyzji organu rentowego (por. wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie: z dnia 28 lutego 2018 r., III AUa 461/16 (LEX nr 2486473); z dnia 11 lipca 2017 r., III AUa 1724/15 (LEX nr 2418167); Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 marca 2018 r., III AUa 2398/17 (LEX nr 2473749); z dnia 8 marca 2018 r., III AUa 607/17 (LEX nr 2469961), Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 27 września 2017 r., III AUa 607/17 (LEX nr 2412841) oraz Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 grudnia 2015 r., III AUa 703/15). Odmierna wykładnia tych przepisów wynika przykładowo z zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 29 czerwca 2018 r. oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 grudnia 2017 r., w sprawie III AUa (...) (LEX nr 2472495), w świetle których oceną sądu w sprawach toczących się na skutek odwołania od decyzji organu rentowego stwierdzającej niepodleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej może być objęty stan faktyczny zaistniały po wydaniu decyzji”.

Organ rentowy podniósł, że naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów wskazanych w *petitum* skargi spowodowało powstanie wątpliwości, których wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, co oznacza, że rozpoznanie skargi kasacyjnej jest uzasadnione „publicznym celem jakim jest ujednolicenie praktyki sądowej w sprawach, w których rozstrzygnięcie przekłada się na wypłatę świadczeń z ubezpieczenia społecznego tj. z funduszu celowego jakim jest Fundusz Ubezpieczeń Społecznych”.

Ubezpieczona wniosła o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Pogląd o zobowiązaniu sądu ubezpieczeń społecznych do „orzekania według stanu na dzień wydania decyzji” został przez skarżącą powołany niewłaściwie i niezgodnie z racją tej reguły. Przede wszystkim został on pierwotnie wypowiedziany na gruncie sporu o rentę z tytułu niezdolności do pracy, a więc w sprawach, w których przedmiotem rozważań jest stan faktyczny istniejący w chwili wydawania decyzji, gdyż sąd ubezpieczeń społecznych prowadzi postępowanie dowodowe sprawdzające i weryfikujące ustalenia dokonane przez organ rentowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, Monitor Prawa Pracy 2005 nr 7, poz. 19 oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, niepublikowane; oraz postanowienie z dnia 7 czerwca 2018 r., II UZ 13/18, niepublikowane). Ujawnione w trakcie postępowania sądowego zmiany stanu faktycznego w zakresie zdrowia ubezpieczonego, będące przesłanką dochodzonego świadczenia, nie uzasadniają uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i nie mogą prowadzić do jej zmiany. Potwierdzając to, ustawodawca dokonał zmiany Kodeksu postępowania cywilnego przez dodanie w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264) art. 477¹⁴ § 4 zakazującego orzekanie co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy, które powstały po dniu złożenia odwołania od decyzji organu rentowego. W tych sprawach sąd ubezpieczeń społecznych nie może zmienić decyzji wskutek ustalenia spełnienia

warunków nabycia prawa do renty według stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (por. art. 447⁹ § 2¹ oraz 447⁹ § 3¹ k.p.c.).

W pozostałych sprawach rozpoznawanych przez sądy ubezpieczeń społecznych postępowanie ma charakter odwoławczy, z możliwością zgłoszenia nowych faktów i dowodów, niebędących dotychczas przedmiotem postępowania administracyjnego, które mogą stanowić podstawę orzeczenia sądowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 1981 r., I PR 64/81, OSNCP 1982 nr 1, poz. 19). W tym sensie dochodzi do zmiany charakteru postępowania rentowego z administracyjno-sądowego na wyłącznie sądowy. Postępowanie dowodowe przed sądem rozpoznającym sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, regulowane przepisami kodeksu postępowania cywilnego zawierającymi odstępstwa od ogólnych zasad postępowania dowodowego, uwzględnienia dążenie do wszechstronnego rozważenia wszystkich kwestii spornych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 30 marca 2000 r., II UKN 446/99, OSNAPIUS 2001 nr 18, poz. 562; z dnia 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSNAPIUS 2000 nr 11, poz. 439, OSP 2002 nr 2, poz. 26; z glosą aprobowaną Teresy Bińczyckiej-Majewskiej; z dnia 8 grudnia 1998 r., II UKN 357/98, OSNAPIUS 2000 nr 3, poz. 112 oraz niepublikowane; uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84 i z dnia 21 września 1984 r., III UZP 48/84). W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest wyłączone stosowanie art. 316 § 1 k.p.c., co oznacza, że wydając wyrok, sąd nie tylko może, lecz musi uwzględnić okoliczności powstałe przed zamknięciem rozprawy, które zaistniały po wydaniu zaskarżonej decyzji (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPIUS 1999 nr 5, poz. 81; z dnia 7 lutego 2002 r., II UKN 13/01, OSNP 2003 nr 22, poz. 549 oraz z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293; z dnia 13 stycznia 2009 r., II UK 148/08, OSNP 2010 nr 15-16, poz. 192; z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 235/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 87 oraz z dnia 25 kwietnia 2019 r., I U 110/18, niepublikowane).

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), o kosztach postępowania orzekając na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

